

O‘QUVCHILARNING SHAXSIY VA EMOTSIONAL RIVOJLANISHIDA PSIXOLOGIK XIZMATINING O‘RNI VA SAMARADORLIGI

Ko‘chkinova Muhabbat Usmonovna

Qashqadaryo viloyati Dehqonobod tumani 31-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishida psixologik xizmatning o‘rni hamda samaradorligi tahlil qilingan. Psixologik xizmatning o‘quvchilar ruhiy salomatligini mustahkamlash, shaxsiy sifatlarini rivojlantirish, emotsional barqarorlikni shakllantirish va ijtimoiy moslashuvini ta‘minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, psixologik diagnostika, profilaktika, maslahat berish va korreksion ishlarning o‘quvchilar shaxsining har tomonlama kamol topishiga ta‘siri ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan. Maqolada ta‘lim muassasalarida psixologik xizmat faoliyatini samarali tashkil etishning o‘quvchilarning ta‘limdagi muvaffaqiyati, ijtimoiy faolligi va emotsional farovonligini oshirishdagi o‘rni ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: psixologik xizmat, o‘quvchi shaxsi, shaxsiy rivojlanish, emotsional rivojlanish, psixologik salomatlik, emotsional barqarorlik, psixologik diagnostika, psixologik profilaktika, psixologik maslahat, korreksion faoliyat, ijtimoiy moslashuv, emotsional intellekt, ta‘lim samaradorligi, barkamol shaxs.

Kirish

Bugungi kunda ta‘lim tizimida o‘quvchilarning nafaqat bilim olishlari, balki ularning shaxsiy va emotsional rivojlanishini ta‘minlash ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Jamiyatning jadal rivojlanishi, axborot oqimining ortishi va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi o‘quvchilarning ruhiy holati hamda shaxsiy kamolotiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli ta‘lim muassasalarida psixologik xizmat faoliyatini samarali tashkil etish va rivojlantirish dolzarb masalalardan biri sifatida e‘tirof etilmoqda. Psixologik xizmat o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini o‘rganish, ularning qobiliyat va imkoniyatlarini aniqlash, ruhiy salomatligini mustahkamlash hamda shaxsiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan faoliyat tizimidir. Mazkur xizmat o‘quvchilarda o‘ziga bo‘lgan ishonchni shakllantirish, emotsional barqarorlikni rivojlantirish, muloqot madaniyatini takomillashtirish va turli psixologik muammolarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘quvchining shaxs sifatida shakllanishi murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, unda emotsional rivojlanish alohida o‘rin tutadi. Emotsional jihatdan sog‘lom va barqaror o‘quvchi o‘z his-tuyg‘ularini boshqara oladi, atrofdagilar bilan samarali muloqot o‘rnatadi hamda ta‘lim jarayonida yuqori natijalarga erishishga intiladi. Shu

nuqtai nazardan, psixologik xizmatning o'quvchilar hayotidagi o'rni va samaradorligini o'rganish ilmiy hamda amaliy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Psixologik xizmat faoliyati diagnostika, profilaktika, maslahat berish, korreksion va rivojlantiruvchi ishlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu yo'nalishlar o'quvchilarning shaxsiy kamoloti, emotsional farovonligi va ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, o'smirlik davrida uchraydigan psixologik qiyinchiliklarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etishda psixologik xizmatning roli beqiyosdir. Mazkur maqolada o'quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishida psixologik xizmatning o'rni, uning asosiy vazifalari hamda ta'lim-tarbiya jarayonidagi samaradorligi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Asosiy qism

O'quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishi ta'lim-tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Shaxsiy rivojlanish o'quvchining o'zini anglashi, mustaqil fikrlashi, hayotiy maqsadlarni belgilashi va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etishi bilan bog'liq bo'lsa, emotsional rivojlanish uning his-tuyg'ularini anglash, boshqarish va atrofdagilar bilan sog'lom munosabatlar o'rnatish qobiliyatini shakllantiradi. Ushbu jarayonlarni samarali tashkil etishda psixologik xizmat muhim o'rin egallaydi. Ta'lim muassasalaridagi psixologik xizmatning asosiy maqsadi o'quvchilarning psixologik salomatligini muhofaza qilish, ularning shaxsiy imkoniyatlarini yuzaga chiqarish va har tomonlama rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratishdan iborat. Psixologik xizmat o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini o'rganadi, ularda uchrashi mumkin bo'lgan psixologik qiyinchiliklarni aniqlaydi hamda ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy yordam ko'rsatadi. Bu esa o'quvchilarning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchini oshirishga va ijtimoiy muhitga muvaffaqiyatli moslashishiga xizmat qiladi. Psixologik diagnostika psixologik xizmatning muhim yo'nalishlaridan biridir. Diagnostik tadqiqotlar yordamida o'quvchilarning qobiliyatlari, qiziqishlari, xarakter xususiyatlari, emotsional holati va ijtimoiy moslashuv darajasi o'rganiladi. Olingan ma'lumotlar asosida har bir o'quvchi uchun individual yondashuv ishlab chiqiladi. Bu esa ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish bilan birga, o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Psixologik xizmatning yana bir muhim vazifasi profilaktik faoliyatni amalga oshirishdir. Profilaktik ishlar o'quvchilar orasida stress, xavotirlanish, tajovuzkorlik, nizolar, o'ziga ishonchsizlik, internet va ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik kabi muammolarning oldini olishga qaratiladi. Turli treninglar, suhbatlar va ma'rifiy tadbirlar orqali o'quvchilarda sog'lom turmush tarzi, ijobiy fikrlash va samarali mulohaza ko'nikmalari shakllantiriladi. Emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash psixologik xizmat faoliyatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Emotsional jihatdan rivojlangan o'quvchilar o'z his-tuyg'ularini nazorat qila oladilar, stressli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qiladilar va atrofdagilar bilan konstruktiv

munosabatlarni yo‘lga qo‘yadilar. Psixologik treninglar, rivojlantiruvchi mashg‘ulotlar va individual suhbatlar orqali o‘quvchilarda emotsional intellekt, empatiya, sabr-toqat va o‘zini boshqarish ko‘nikmalari rivojlantiriladi. Psixologik maslahat berish faoliyati ham o‘quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. O‘quvchilar o‘qish, tengdoshlar bilan munosabatlar, oilaviy muammolar yoki ichki kechinmalar bilan bog‘liq masalalarda psixologga murojaat qilishlari mumkin. Mutaxassis tomonidan berilgan tavsiyalar va amaliy yordam ularning muammolarni samarali hal etishiga hamda ruhiy barqarorligini saqlashiga yordam beradi.

Psixologik xizmatning samaradorligi ota-onalar va pedagoglar bilan hamkorlikda yanada ortadi. Ota-onalar uchun tashkil etiladigan seminar va maslahatlar farzand tarbiyasida psixologik yondashuvlardan to‘g‘ri foydalanishga yordam beradi. Pedagoglar bilan olib boriladigan hamkorlik esa o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda samarali ta‘lim-tarbiya jarayonini tashkil etish imkonini yaratadi. Natijada maktabda sog‘lom psixologik muhit shakllanib, o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishi uchun qulay sharoit vujudga keladi. Shunday qilib, psixologik xizmat o‘quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishini ta‘minlovchi muhim omillardan biri bo‘lib, ularning psixologik salomatligi, ijtimoiy moslashuvi va ta‘limdagi muvaffaqiyatlarini oshirishda katta ahamiyat kasb etadi. Psixologik xizmat faoliyatining samarali tashkil etilishi barkamol, mustaqil fikrlovchi va emotsional jihatdan yetuk avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o‘quvchilarning shaxsiy va emotsional rivojlanishida psixologik xizmatning o‘rni va samaradorligi juda muhim ahamiyat kasb etadi. Psixologik xizmat ta‘lim muassasasida o‘quvchilarning psixologik salomatligini saqlash, ularning shaxs sifatida shakllanishini qo‘llab-quvvatlash hamda emotsional barqarorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Psixologik diagnostika, profilaktika, maslahat berish va korreksion ishlar orqali o‘quvchilarning individual xususiyatlari o‘rganiladi va ularning rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratiladi. Bu jarayonlar o‘quvchilarda o‘ziga ishonch, mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik hamda emotsional intellektning shakllanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuningdek, psixologik xizmatning ota-onalar va pedagoglar bilan hamkorlikdagi faoliyati ta‘lim muassasasida sog‘lom psixologik muhitni yaratishga yordam beradi. Bu esa o‘quvchilarning ta‘lim jarayoniga muvaffaqiyatli moslashuvi va jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga zamin yaratadi. Umuman olganda, psixologik xizmat zamonaviy ta‘lim tizimining ajralmas qismi bo‘lib, o‘quvchilarning har tomonlama barkamol shaxs sifatida rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Shu sababli uning faoliyatini yanada takomillashtirish va samaradorligini oshirish dolzarb vazifalardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.

2. G‘oziev E.G‘. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2018.
3. Nishonova Z.T. Rivojlanish psixologiyasi va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2017.
4. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
5. Vohidov M.V. Bolalar va o‘smirlar psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2016.
6. Musurmonova O. Oila ma’naviyati va tarbiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
7. To‘xtaboyeva M. Psixologik maslahat va profilaktika ishlari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.